

Кучер Г.В.,
д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів,
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЩОДО СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Суспільні зміни, що відбуваються в незалежній Україні, визначені не лише намаганням забезпечити розбудову ринкової економіки та демократизацію управління на всіх рівнях господарювання. Значним поштовхом до трансформаційних змін стало намагання реалізувати європейські цінності та пріоритети сталого розвитку. Внутрішні й зовнішні виклики та загрози негативно вплинули на національне фінансове середовище та інвестиційний клімат в країні. Обмежені фінансові можливості для протидії російській агресії та фінансування поточних суспільних потреб зумовлюють зростання зовнішнього державного запозичення, адаптацію і вдосконалення національного законодавства для стимулювання залучення іноземних інвестицій в проекти відновлення та відбудови, активізацію міжнародного співробітництва для мінімізації інвестиційних ризиків.

Протидія російському агресору об'єднала міжнародну спільноту в підтримці України. Серед комплексу дій та заходів із підтримки українського супротиву важливою складовою є бюджетне фінансування, що спрямоване на наповнення державного бюджету, та міжнародне двостороннє та багатостороннє співробітництво з формування та залучення інвестиційних капіталів для спрямування в проекти відбудови, національного виробничого, технологічного та оборонного відновлення.

Європейський Союз став найбільшим донором прямої бюджетної допомоги з лютого 2022 року. За цей період на фінансування пріоритетних видатків держбюджету було виділено більше 45 млрд євро, які спрямовано на виплату заробітної плати та пенсій; фінансування відновлення критичної інфраструктури, пошкодженої війною, та надання основних державних послуг (з медичного забезпечення, освіти та житла для переселенців); забезпечення макроекономічної стабільності.

Оприлюднене у грудні 2023 р. дослідження Світового банку, України, Європейської Комісії та ООН щодо оцінки збитків, спричинених російською агресією, та потреб України у відбудові протягом наступних 10 років засвідчило їх обсяг в розмірі 384 млрд. євро, а на період 2023-2027 років – 142 млрд. євро. Лише на фінансування негайних потреб у 2023 р. потрібно було 13 млрд. євро. Але вже через рік, в грудні 2024 року, аналогічним експертним висновком визначено зростання прямих збитків до 176 млрд. дол., а вартість реконструкції та відновлення – 506 млрд. євро (524 млрд. дол.) протягом наступного десятиліття. ЄС взяв на себе зобов'язання щодо сприяння відбудови України, підтримки інвестицій та проведення реформ для вступу України до ЄС [2; 3].

На міжнародній конференції «Ukraine Recovery Conference 2024» ЄС засвідчив підписання нових гарантійних та грантових угод для підтримки відновлення та залучення приватних інвестицій в Україну [4].

ЄС також мобілізував 1 млрд євро у вигляді грантів для швидкого відновлення та підписав угоди з фінансовими установами про потенційну мобілізацію інвестицій на 800 млн. євро для українського приватного сектора для відновлення та реконструкції економіки країни. У 2025 році Європейський Союз передбачає 30,6 млрд євро бюджетної підтримки для України, зокрема: 18,1 млрд євро – кошти, що є частиною ініціативи країн G7 ERA за рахунок доходів від заморожених активів РФ; 12,5 млрд євро – фінансова допомога у межах механізму «Ukraine Facility». Залучені кошти буде спрямовано на забезпечення потреб держбюджету у 2025 та 2026 роках.

Механізм «Ukraine Facility» ЄС дає змогу надати Україні до 50 млрд. євро передбачуваної та гнучкої фінансової підтримки у 2024-2027 рр. Вже сформовані активи в розмірі 21,9 млрд. євро прямої та непрямой допомоги, з яких 16,4 млрд. євро Україна вже отримала. Механізм передбачає наступні напрями фінансування: пряму фінансову підтримку, формування спеціальної інвестиційної бази для України та надання допомоги при вступі до ЄС.

Серед цілей застосування даного механізму передбачено мобілізацію інвестиційних ресурсів до приватного сектора, що дозволить прискорити економічне відновлення та реконструкцію. Важливу роль мають відіграти гарантії бюджету ЄС, що дозволить поєднати гарантії з державними та приватними позиками, та забезпечить привабливість інвестицій в економіку України. Інвестиційна програма ЄС в розмірі 9,3 млрд євро має забезпечити надходження майже 40 млрд євро приватних та державних інвестицій.

Серед програм Механізму підтримки України, що забезпечуються шляхом підписання двосторонніх та багатосторонніх угод та спрямованих на інвестиційну підтримку України, важливу роль відіграють наступні:

- підтримка приватного сектора (Initiatives in Support of Ukraine's Private Sector) від ЄС у вигляді гарантій та інвестиційних грантів через проекти Групи Європейського інвестиційного банку (ЄІБ);
- програми «Better Futures», «Resilience, Reconstruction, and Regeneration of Ukraine», що передбачають надання гарантій та технічної допомоги за участю Міжнародної фінансової корпорації (IFC);
- програми з відновлення фінансової інклюзії за участю ЄБРР;
- програма Hi-Bar - для захисту довкілля через гранти та технічну допомогу за участю ЄБРР;
- інші програми розвитку та відновлення енергетичної і муніципальної інфраструктури, підтримки малого та середнього підприємництва за участю ЄІБ, ЄБРР, Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK), Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW), German Development bank.

Для надання позик Україні Європейський Союз планує залучити на фінансовому ринку до 33 млрд євро шляхом випуску облігацій. Фінансування грантів здійснюватиметься з річного бюджету ЄС у рамках спеціального інструменту Український резерв (Ukraine Reserve). Цей інструмент

застосовуватиметься в рамках щорічної бюджетної процедури для врахування прогресу, якого Україна досягла у впровадженні реформ та фінансування інвестицій [5].

Міжнародне співробітництво відіграє важливу роль для координації діяльності донорів та формування консультативних платформ з покращення бізнес-середовища, інвестиційного клімату та залучення приватних інвестицій в розвиток зеленої економіки в Україні. Ukraine Donor Platform заснована в 2022 р. країнами G7 та об'єднала зусилля 23 країн як постійних і тимчасових членів та спостерігачів щодо визначення пріоритетів та упорядкування стратегічних потреб у процесі відновлення [6].

В рамках квітневих зустрічей 2025 р. обговорювалися питання покращення управління державними інвестиціями, розробки Механізму підготовки урядових проєктів (PPF) та Механізму реконструкції інфраструктури України (FIRST), які будуть реалізовуватися за підтримки Світового банку, ЄІБ та ЄБРР [7]. В рамках функціонування донорської платформи важливу роль відіграє Координаційна група міжнародних фінансових організацій, яка забезпечує узгодженість операційних планів та сприяє наданню якісного фінансування та економічної допомоги [8].

Вважаємо, що нові виклики, спричинені російською агресією проти України, справляють багатовекторний вплив на міжнародне співробітництво в частині вироблення спільних механізмів реагування на безпекові загрози, започаткування нових інструментів та підходів щодо залучення інвестиційних ресурсів для фінансування програм і проєктів національного відновлення, підтримки економічної та фінансової стабільності, нарощування потенціалу двостороннього та багатостороннього фінансування проєктів розвитку за участю міжнародних фінансових організацій.

Список використаних джерел

1. Кучер Г.В. Міжнародні фінансово-кредитні інституції у фінансуванні суспільного розвитку України. *Економічний вісник університету*. Збірник наукових праць. Переяслав-Хмельницький. 2017. Вип. 35/1. С. 221–230.
2. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on establishing the Ukraine Facility. COM/2023/338. Final Document. 52023PC0338. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023PC0338>
3. Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
4. Ukraine Recovery Conference. PRESS RELEASE Jun 11, 2024. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3182
5. The Ukraine Facility. URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/ukraine-facility_en
6. Ukraine Donor Platform. URL: <https://ukrainedonorplatform.com/>
7. Циганова Н. В. Формування міжнародної фінансової архітектури та її роль у забезпеченні макрорфінансової стабільності. *Міжнародний науковий*

Ломоносов Д.С.,
здобувач ступеня доктор філософії (PhD)
кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АКТУАЛЬНІ КОНЦЕПТИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення стійкого функціонування українських підприємств в умовах воєнного стану виступає ключовим пріоритетом як для системи державного управління, так і для управлінських структур самих економічних суб'єктів. Якщо розглядати інвестиційну привабливість як базову складову стратегічного управління підприємством, то її об'єктивна оцінка набуває особливої ваги в умовах високої волатильності та посилення зовнішніх загроз. Військовий стан спровокував потребу в перегляді традиційних підходів аналізу інвестиційної привабливості, акцентуючи увагу не лише на фінансових показниках, а й на здатності підприємства адаптуватися до кризових умов, забезпечувати безперервність операційної діяльності та зберігати довіру з боку інвесторів. У даному контексті інвестиційна привабливість виступає не лише як індикатор поточної ефективності, а як стратегічний маркер стійкості бізнес-моделі, що має вирішальне значення для залучення капіталу, збереження ринкових позицій, а також підтримки національної економічної безпеки.

Найбільш популярними у сучасній практиці визначення інвестиційної привабливості підприємств є наступні методи: метод дисконтованих грошових потоків; оцінка на основі аналізу факторів зовнішнього та внутрішнього впливу; багатофакторні моделі; інтегрована оцінка на основі внутрішніх показників; комплексна оцінка [1, с. 31]. Однак, традиційні переваги даних методів нівелюються через високий рівень невизначеності зовнішнього середовища, нестабільність макроекономічних показників, складність прогнозування грошових потоків в умовах воєнного стану, а також обмеженість доступу до повної та достовірної інформації про діяльність підприємств, що суттєво знижує точність та обґрунтованість отриманих оцінок.

Також у сучасному науковому дискурсі вітчизняні дослідники акцентують увагу на інноваційному потенціалі як на ключовому чиннику формування та підтримання інвестиційної привабливості підприємств в умовах економічної нестабільності, зумовленої деструктивними зовнішніми та внутрішніми викликами [2, с. 116; 3, с. 107]. Відтак, інноваційна спроможність економічних суб'єктів розглядається не лише як їх конкурентна перевага, а й як індикатор здатності до адаптації, відновлення та сталого розвитку в кризових умовах